

EL V CONGRÉS D'HISTÒRIA DE LA CORONA D'ARAGÓ

(SARAGOSSA, 4-11 OCTUBRE 1952)

A Saragossa, durant els dies 4-11 d'octubre de 1952, van descabdellar-se les sessions del V Congrés d'Història de la Corona d'Aragó. Recordem que aquests congressos havien estat inaugurats l'any 1908 amb el dedicat al rei Jaume I, que va celebrar-se a Barcelona. Van seguir el segon, celebrat a Osca el 1920, i el terç, celebrat a València el 1928. El quart havia de tenir lloc a la Ciutat de Mallorca, però no va arribar a celebrar-se. I els organitzadors del Congrés de Saragossa van voler respectar l'ordre establert i reservar a Mallorca el lloc que li havia correspost en aquesta successió de reunions en els diversos països de l'antiga Corona. És una deferència i una delicadesa que cal agrair; però que no deixarà de dur alguna confusió quan els volums dels Congressos IV i V es publiquin, ja que resultarà forçosament el cinquè anterior al quart.

El V Congrés fou dedicat íntegrament a l'estudi de la personalitat i l'època de Ferran *el Catòlic*, forma esacient i seriosa de celebrar el centenari de la seva naixença. La Diputació de Saragossa, presidida pel senyor Fernando Solano, president també del Congrés, va prestar-hi tot el seu suport moral i material. La Institución Fernando el Católico, de Saragossa, que va tenir la iniciativa del Congrés, en va dur també el pes de l'organització, i el seu secretari senyor Àngel Canellas i els seus col·laboradors senyors Lucas i Serrano, van realitzar una tasca digna de tot elogi: l'organització fou perfecta. Dins la comissió executiva que va formar-se per procedir a la preparació del Congrés, hi hagué dos representants del Principat, que foren el senyor Jaume Vicens i Vives, per la Universitat de Barcelona, i el signant d'aquestes ratlles, per l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. Després va ampliar-se la representació amb el Cap de l'Arxiu de la Corona d'Aragó senyor J. E. Martínez i Ferrando. La llengua catalana va tenir consideració de co-oficial; les comunicacions i memòries pogueren ésser-hi presentades i en català pogueren ésser fetes les intervencions dels congressistes que així ho van desitjar. Ens plau de declarar que els congressistes catalans, valencians i mallorquins van gaudir, en aquest aspecte, d'una ampla llibertat.

L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS fou representat en el Congrés per una Delegació composta pels senyors J. Rubió i Balaguer (president), R. Aramon i Serra i l'autor d'aquest report. Els dos darrers, junt amb el senyor Joan Mercader, hi duïen també la representació de la Societat Catalana d'Estudis Històrics.

Els temes del Congrés havien estat prèviament distribuïts pel comitè executiu en setze ponències, encarregades a altres tants historiadors i erudits, editades i repartides prèviament entre els congressistes i presentades i defensades a les sessions del Congrés per llurs autors. Vet aquí llurs títols i els noms dels autors: 1) Arxivística ferrandina, per J. E. Martínez i Ferrando; 2) La vida i l'obra del Rei *Catòlic*, per J. Vicens i Vives; 3) Precedents de la política ferrandina, per L. Piles i Ros; 4) Política peninsular de Ferran *el Catòlic*, per M. Tejado Fernández; 5) Ferran *el Catòlic* i Amèrica, per M. Bailestros Gaibros; 6) Història local aragonesa sobre l'època de Ferran *el Catòlic*, per Ricardo del Arco Garay; 7) Historiografia local catalana sobre

l'època de Ferran *el Catòlic*, per J. Reglà i Campistol; 8) València a l'època del Rei *Catòlic*, per S. Carreres i Zacarés; 9) Mallorca a l'època del Rei *Catòlic*, per Joan Pons; 10) Història de Sardenya durant el regnat de Ferran *el Catòlic*, per Antoni Era; 11) Institucions econòmiques, socials i polítiques de l'època ferrandina, per J. Vicens i Vives; 12) Cultura de l'època ferrandina, per J. Rubió i Balaguer; 13) Problemes religiosos i eclesiàstics dels Reis *Catòlics*, pel P. B. Llorca; 14) El pensament polític de Ferran *el Catòlic*, per J. A. Maravall; 15) Ferran *el Catòlic* i l'art espanyol del seu temps, per J. Camón, i 16) Numismàtica dels Reis *Catòlics*, per Antoni i Pius Beltran.

Totes les ponències van donar lloc a notables intervencions i debats, en els quals fou sempre rellevant la intervenció de la representació catalana. El senyor Vicens i Vives, que tants treballs ha publicat sobre el regnat de Ferran II i que tan a fons el coneix, va ésser, en aquest aspecte, l'element més destacat del Congrés. La ponència del senyor Martínez i Ferrando sobre arxivística ferrandina constitueix un estudi molt consciencios i complet del tema. En finir el senyor Jordi Rubió l'exposició de la seva ponència, els elogis que diversos congressistes van dedicar a la seva personalitat van condensar-se en la iniciativa de demanar als poders públics la creació d'una càtedra d'Història de la cultura del Renaixement a la Universitat de Barcelona, càtedra que hauria d'ésser ocupada pel senyor Rubió.

El que diem respecte a les ponències i els debats que van suscitar, hem de repetir-ho respecte a les comunicacions. Foren nombroses i plenes d'interès. Assenyallem, a risc de cometre alguna indeguda omisió, la comunicació del senyor Martínez i Ferrando sobre *L'Arxiu Reial de Barcelona i els seus arxivers durant els regnats de Joan II i Ferran el Catòlic*; la del senyor E. Serra i Ràfols sobre els *Mòbils del Rei Ferran en la qüestió remença*; la del senyor Millàs i Vallicrosa sobre *La cultura cosmogràfica a la Corona d'Aragó durant el regnat dels Reis Catòlics*; la del P. Miquel Batllori sobre *La correspondència d'Alexandre VI amb els seus familiars i amb els Reis Catòlics*; la dels senyors J. Colomé i P. Català sobre *La iconografia del descobriment d'Amèrica a través de la filatèlia*; la del senyor J. M. Madurell sobre *Els pintors Pedro Bello i Fernando Camargo*; la de la senyoreta M. Mitjà sobre *El comerç barceloní en temps de Ferran el Catòlic*; la del senyor F. Sevillano sobre *La Cancelleria de Ferran el Catòlic*; la del senyor S. Sobrequés sobre *L'alta noblesa del Nord de Catalunya en la guerra contra Joan II*; la del senyor Batlle i Prats sobre *El rei Ferran i els cartularis de l'Arxiu Municipal de Barcelona*; la del senyor Gil sobre *Els consolats catalans en temps de Ferran el Catòlic*; la del senyor J. Mercader sobre *El final de la insaculació ferrandina*, i la del senyor F. Soldevila sobre *El document de fundació del Consell Suprem d'Aragó*.

La història local va donar també lloc a una destacada aportació dels historiadors catalans. A més a més de la ponència ja esmentada del senyor Reglà sobre historiografia, cal recordar les comunicacions dels senyors Lladonosa i Mut sobre Lleida, del senyor Marquès sobre Girona, dels senyors Castellà i Iglésies sobre Igualada, i les intervencions dels senyors Bayreri i Aramon.

Molt interessant fou també l'aportació dels historiadors i erudits dels altres països de la Corona d'Aragó: dels mallorquins Joan i Antoni Pons; dels valencians Piles, Ferraz, Martínez i Morellà, Pasqual, Almela i Vives; dels aragonesos Balaguer, Gascón de Gotor, Guillén, Gómez del Mercado, Sinués,

Ricardo del Arco. Ens complaem també a assenyalar l'extraordinari interès que va desvetllar la ponència del senyor Camón Aznar.

No va manca representació dels països dellà mar. Sardenya estigué representada pel professor Antoni Era, de la Universitat de Sàsser, que va expressar-se en italià, l'idioma en què estava redactada la seva ponència, però que també, alguerès com és, va parlar en català correctíssim. Ultra el professor Era, van presentar comunicacions al Congrés, si bé no van assistir-hi personalment, els professors Alberto Boscolo i Loddo-Canepa, de la Universitat de Càller, i la senyoreta Ginevra Zannetti. Sicília, de la seva banda, estigué representada pel seu historiador Antonino De Stefano, de la Universitat de Palerm, i per la senyoreta Gina Fasoli, bibliotecària de la Universitat de Catània, que va presentar una comunicació sobre *Giovanni de Penafiel e l'unione della Sicilia all'Aragona*. De Nàpols, en fi, van participar en el Congrés amb sengles comunicacions els professors Filangieri, Rossi i Soranzo.

L'aportació i la representació dels historiadors i erudits de la resta d'Espanya no foren tan nodrides com podia fer esperar la intensitat de les relacions de tota mena que van existir amb la Corona d'Aragó; però estigué, per contra, realçada per la qualitat. Ultra les ponències ja mencionades, assenyalem, concretament, les comunicacions i intervencions dels professors A. de la Torre, M. Ballesteros, J. M. Lacarra, A. Palomeque, senyora Àlsina de la Torre i A. Garcia Gallo. La comunicació d'aquest historiador del Dret espanyol sobre *Los virreïnatos americanos bajo los Reyes Católicos* i el debat a què va donar lloc, va produir una de les sessions més afortunades del Congrés, amb intervenció d'alguns dels més conspicus congressistes. El senyor A. de la Torre inaugurà la sèrie de «conferències magistrals» amb un estudi sobre *Fernando el Católico, gobernante*.

En tots els actes del Congrés van tenir un lloc destacat els congressistes d'altres països europeus que, en nombre de vuitanta-sis (la tercera part del nombre total), van participar en les seves tasques. Els foren especialment confiades les «conferències magistrals» del Congrés. I així el professor Michel Mollat, de la Universitat de Lille, va parlar de *Le rôle international des marchands espagnols dans les ports occidentaux à l'époque des Rois Catholiques*; el professor de la Universitat de Gand Charles Verlinden va desenrotllar el tema *Les influences italiennes dans l'économie et la colonisation espagnole à l'époque de Ferdinand le Catholique*; el senyor Walter Starkie, director de l'Institut Britànic de Madrid, va presentar els reflexos de la personalitat del Rei Catòlic en els textos historiogràfics i literaris anglesos i les principals figures espanyoles que van destacar a l'Anglaterra d'aquells temps; i el professor romanès Constantin Marinescu, que havia tingut intervencions sovintejades i felices tot al llarg del Congrés, va parlar de les relacions internacionals dels Reis Catòlics. Dignes d'assenyalar-se foren també les comunicacions i intervencions dels senyors Jordi Peyronnet, Liebeskind, F. Melis, P. Pieri i de la senyora Deveiké.

En resum, el V Congrés de la Corona d'Aragó, com ressortirà clarament el dia que es publiquin les actes de les seves sessions, va desenrotllar-se dins un simpàtic ambient de respecte mutu, de probitat científica i d'optimisme actiu, i podem dir que fou un èxit en tots els aspectes. Aquest era el parer unànime dels congressistes. L'excursió a Osca, Sant Joan de la Penya, Jaca,

Sangüesa i Sos del Rei Catòlic, realitzada el dia 8 d'octubre, va completar, malgrat la seva llargària i la circumstància d'haver estat feta en la seva darrera part (Sangüesa i Sos) ja en plena nit, la impressió apuntada. Fou una visió inoblidable de l'Alt Aragó fins al Pirineu i fins a la frontera de Navarra. La mateixa visita nocturna a la vila i castell de Sos va afegir una nota gairebé de fantasmagoria a les impressions canviants, però sempre lluminoses, rebudes al llarg del viatge.

El dia 11 d'octubre, a l'aula magna de la Facultat de Filosofia i Lletres va celebrar-se la sessió de clausura. La Comissió executiva d'aquest cinquè Congrés, a títol de Comissió permanent, va rebre plens poders per a ocupar-se de la qüestió dels pròxims Congressos d'Història de la Corona d'Aragó. Hi ha en perspectiva el que ha de celebrar-se a Mallorca, això és el quart, que no va tenir lloc al seu temps.

Fem vots perquè aquests congressos puguin celebrar-se en dates escaients i continuïn la tradició de serietat i d'eficàcia, de companyonia i d'optimisme, que han establert els congressos celebrats fins ara.

FERRAN SOLDEVILA

EL VII CONGRÉS INTERNACIONAL DE LINGÜÍSTICA ROMÀNICA (BARCELONA, 7-10 ABRIL 1953)

Des de l'any 1928 fins al 1937 els romanistes s'havien aplegat, amb un ritme biennal trencat només una vegada, en cinc congressos internacionals: a Dijon el 1928, a Sion-Mustèr-Coira el 1930, a Roma el 1932, a Bordeus el 1934 i a Niça el 1937. En preparar, després del llarg parèntesi de la guerra, una nova reunió, a la nostra ciutat, per a l'any 1953, els organitzadors volgueren considerar-la com a setè congrés, comptant com a sisè de la sèrie el Congrés de Filologia Moderna de Lieja del 1951, una de les dues reunions internacionals convocades per la Facultat de Lletres d'aquella Universitat en commemoració del seixantè aniversari dels ensenyaments de Filologia germànica i de Filologia romànica ¹.

El tema general d'estudi assignat al Congrés de Barcelona fou el domini lingüístic català en relació amb les llengües ibero-romàniques i gallo-romàniques. Els autors de les ponències encarregades pel Comitè organitzador — en nombre de quaranta-quatre! —, així com els de les comunicacions lliures, saberen adaptar-s'hi adequadament.

Més de tres-cents congressistes procedents d'una vintena de països s'inscriviren en aquesta reunió internacional, i foren ben pocs els que deixaren d'assistir-hi. L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS hi estigué representat per una Delegació composta pels senyors R. Aramon i Serra (president), Pere Bohigas, Joan Coromines, Ll. Farauo de Saint-Germain i Jordi Rubió; els dos primers hi duïen la representació, també, amb els senyors A. M. Badia i Margarit, Jordi Carbonell i E. Hernández i Roig, de la Societat Catalana d'Estudis Històrics.

La sessió inaugural se celebrà a l'Aula Magna de la Universitat, el dia 7,

1. Vegeu el meu report del Congrés de Lieja a l'AIEC de 1952.